

Číslo jednací: KUJI 87804/2019
Sp. zn.: OZPZ 1598/2019
Vyřizuje/telefon: Švíková/564 602 590

Rozhodnutí

Krajský úřad Kraje Vysočina, odbor životního prostředí a zemědělství (dále též „OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina“), jako příslušný orgán ochrany přírody podle ust. § 77a odst. 5 písm. h) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v pozdějších zněních (dále též „zákon o ochraně přírody“) na základě žádosti družstva Agrochema, IČO: 00140368, Studenec 195, 675 02 Studenec (dále též „žadatel“)

nepovoluje výjimku

ze zákazů u zvláště chráněných druhů živočichů dle § 56 odst. 2 písmeno b) zákona o ochraně přírody v zájmu prevence závažných škod na úrodě a ust. § 50 odst. 2 téhož zákona a to k usmrcování a zraňování níže vyjmenovaných zvláště chráněných druhů ptáků dle vyhlášky č. 395/1992 Sb., kteří jsou zároveň chráněni podle práva Evropského společenství – Směrnice 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků, kterými jsou: **čáp černý** (*Ciconia nigra*) (SO), **čáp bílý** (*Ciconia ciconia*) (O), **volavka bílá** (*Ardea alba*) (SO), **křepelka obecná** (*Coturnix coturnix*) (SO), **zvláště chráněné druhy dravců a sov vázaných na otevřenou krajinu**, **holub doupňák** (*Columba oenas*) (SO), **kavka obecná** (*Corvus monedula*) (SO), **krkavec velký** (*Corvus corax*) (O), **ťuhák šedý** (*Lanius excubitor*) (O), **koroptev polní** (*Perdix perdix*) (O); **pro záměr cílené povrchové aplikace přípravku Stutox II plošným rozhozem**, na ploše cca 909 ha polí v užívání žadatele v ohniscích výskytu hraboše, tj. vyžraná kola v řepce, na katastrálních územích: Dalešice, Hartvíkovice, Chroustov u Třebenic, Koněšín, Okarec, Plešice, Sedlec u Náměště nad Oslavou, Stropešín, Studenec u Třebiče, Třebenice na Moravě, Třesov, Valeč u Hrotovic, Vícenice u Náměště nad Oslavou.

Odůvodnění:

OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina obdržel dne 27. 8. 2019 žádost družstva Agrochema, IČO: 00140368, Studenec 195, 675 02 Studenec o vydání výjimky dle § 56 zákona o ochraně ze zákazů u zvláště chráněných živočichů dle § 50 odst. 2 zákona o ochraně přírody a to k usmrcování a zraňování vyjmenovaných druhů: čáp černý a bílý, volavka bílá, křepelka obecná, zvláště chráněné druhy dravců a sov vázaných na otevřenou krajinu, holub doupňák, kavka obecná, krkavec velký, ťuhák šedý, koroptev polní; z důvodu cílené povrchové aplikace přípravku Stutox II plošným rozhozem. Z důvodu upřesnění žádosti správní orgán požádal e-mailem dne 29. 8. 2019 žadatele o doplnění informací k předmětnému záměru. Dne 30. 8. 2019 bylo zasláno e-mailem na OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina upřesnění záměru a to plošný rozsah, způsob a doba aplikace. Dále bylo žádáno o doložení kalamitního stavu hrabošů, nejlépe předložením zprávy od Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského. Tento stav byl doložen pouze při podání žádosti.

Dle žadatele by měla být provedena cílená povrchová aplikace přípravku Stutox II plošným rozhozem rozmetadlem Gustrof (rozmetadlo s velmi přesným dávkováním rozmetaných materiálů s možností okamžitého vypínání a zapínání aplikačního procesu a řízením jízdy po pozemku pomocí GPS – to vše zaručuje přesnou aplikaci bez rizika předávkování aplikovaného přípravku na jednotlivých částech pozemků) za účelem prevence a zmírnění závažných škod na úrodě, zejména na již založených porostech řepky ozimé a dále zamezit dalšímu šíření hraboše polního do ostatních plodin – ječmene ozimého a pšenice ozimé, které budou založeny v brzkých termínech. Na pozemcích se založenými porosty řepky ozimé bylo provedeno hloubkové zpracování půdy (20 – 30 cm dle hloubky půdního profilu) a aplikace Stutox II pomocí aplikačních tyčí do děr kolem okrajů pozemků. Záměrem je ošetřit pouze ohniska výskytu hraboše polního na jednotlivých částech uvedených pozemků. Uvažovaná dávka je 10 kg přípravku Stutox II na 1 ha. Termín provádění, popřípadě opakovaného provádění plošné aplikace je zamýšlen od 1. 9. 2019 do 30. 10. 2019 dle poškození porostu hrabošem polním.

OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina dne 3. 9. 2019 zažádal o odborné stanovisko Regionální pracoviště Správu CHKO Žďárské vrchy, které obdržel dne 9. 9. 2019. Dále správní orgán provedl na vybraných plochách dne 6. 9. 2019 a 12. 9. 2019 místní šetření, za účelem zjištění stavu porostů řepky ozimé, výskytu hrabošů a výskytu ostatních živočichů.

Správní orgán poté dne 19. 9. 2019 oznámil zahájené správní řízení všem známým účastníkům. Ve smyslu ustanovení § 71 odst. 3 zákona o ochraně přírody jsou obce ve svém územním obvodu účastníkem všech řízení vedených podle tohoto zákona, pokud v téže věci nerozhodují jako orgány ochrany přírody. Na základě tohoto ustanovení má postavení účastníka předmětného řízení Městys Dalešice, Obec Hartvíkovice, Obec Koněšín, Obec Okarec, Obec Sedlec, Obec Stropěšín, Obec Studenec, Obec Třebenice, Obec Třesov, Obec Valeč, Obec Vícenice u Náměště nad Oslavou. V daném regionu se přihlásil jeden zapsaný spolek s žádostí být informován o zahájených řízeních. OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina uvedeným dopisem současně umožnil účastníkům řízení uplatnit svá práva před vydáním rozhodnutí, zejména ve smyslu § 36 odstavce 3 správního řádu právo vyjádřit se k jeho podkladům (a činit další úkony a návrhy ve smyslu § 36 a § 38 správního řádu). Nikdo z účastníků řízení se do doby vydání rozhodnutí nijak nevyjádřil.

Dle § 50 odst. 1 zákona o ochraně přírody jsou zvláště chráněni živočichové chráněni ve všech svých vývojových stádiích a jsou chráněny i jejich biotopy, které obývají. Výjimku lze povolit v případě, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody a za podmínek stanovených v § 56 zákona o ochraně přírody. U druhů chráněných podle práva Evropských společenství lze výjimku dále povolit, jen pokud je dán některý z důvodů uvedených v § 56 odstavci 2 zákona o ochraně přírody a neexistuje-li jiné uspokojivé řešení a povolovaná činnost neovlivní dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany.

Účinnou látkou přípravku Stutox II je fosfid zinku, z něj se za přítomnosti vody (nebo žaludečních kyselin po pozření) uvolňuje fosfan (= fosforovodík, PH₃), což je silně toxický plyn, který ve volném prostředí unikne a rozptýlí se do ovzduší. Doba rozpadu granulí Stutoxu II záleží na vlhkosti, může být vlivem deště či rosy do druhého dne, ale za sucha může zůstat v konzumovatelné podobě více dnů. Po konzumaci živočichem dojde k rozkladu účinné látky a plynný fosfan se uvolní v trávicím traktu a dochází k intoxikaci (poškození stěn trávicího traktu, hemoragie, plicní embolie, změny na ledvinách, játrech a kolaps metabolismu).

Zinkfosfát, který je účinnou látkou Stutoxu II, může způsobovat jak primární otravy necílových býložravých druhů – koroptve, křepelky, holuby, tak sekundární otravy predátorů – čápy, volavky, sovy, dravci, kteří se živí přiotrávenými a mrtvými hraboši. Tyto otravy byly zdokumentovány. Z minulosti jsou uváděny ze zahraničí v literárních zdrojích a v letošním roce

jsou potvrzeny i v České republice. Primární otravy prokázaly testy vzorků uhynulých zajíců a bažantů na Brněnsku. Sekundární otravu fosfidem zinku potvrdil Státní veterinární ústav v Olomouci dne 22. 8. 2019 také u dvou čápů na Opavsku.

Riziko otravy necílových druhů nelze zcela eliminovat při jakémkoli způsobu aplikace, včetně aplikace do nor. Při aplikaci rozhozem na povrch půdy je však toto riziko mnohonásobně vyšší, k návnadě se mohou dostat všechny druhy býložravců získávající potravu na zemi. Při rozhozu na povrch rovněž vzrůstá doba, po kterou jsou hraboši dostupní pro predátory, zvyšuje se tedy i riziko sekundární otravy predátorů.

Primární otrava, tj. otrava způsobená přímou konzumací granulí Stutoxu II je riziková především u druhů s obdobnými potravními nároky jako u hrabošů, tedy obecně u býložravých a semenožravých druhů živočichů zemědělské krajiny například zajíc polní, křeček polní (SO), sysel obecný (KO), husa velká, husa polní, husa běločelá, bažant obecný, koroptev polní (O), jeřáb popelavý (KO), holub doupňák (SO) i drobnější semenožraví ptáci. Zejména u sysla obecného (KO) a křečka polního (SO) je riziková i aplikace do nor, tyto se ale v dotčených plochách nevyskytují.

Sekundární otrava, tj. pozření přiotrávených nebo mrtvých hrabošů jejich predátory je riziková pro druhy: čáp bílý (O), čáp černý (SO), volavka bílá (SO), volavka popelavá, sýček obecný (SO), sova pálená (SO), kalous ušatý, kalous pustovka (SO), výr velký (O), luňák hnědý (KO), luňák červený (KO), orel mořský (KO), moták pochop (O), moták lužní (SO), moták pilich (SO), moták stepní, orel křiklavý (KO), orel skalní (KO), orel královský, káně lesní, káně rousná, káně bělochvostá, raroh velký (KO), poštolka rudonohá (KO), poštolka obecná, vrána šedá, krkavec velký (O), kavka obecná (SO), ťuhýk šedý (O), ťuhýk obecný (O).

Výskyt všech výše uvedených druhů je z posledních let znám ze zájmové oblasti a jejího širšího okolí. V zájmové oblasti vznikají pohnízdní shromaždiště a tahové zastávky řady uvedených druhů ptáků. Vedle běžnějších druhů zde byl v letošním roce zaznamenán již i výskyt kriticky ohroženého luňáka červeného či kriticky ohroženého luňáka hnědého. V okolí obce Studenec se nachází hnízdiště kriticky ohroženého orla mořského, který se zde zdržuje celoročně. Oblast je pravidelným hnízdištěm silně ohrožených motáků lužních, kteří se zde mohou ještě touto dobou také zdržovat. Na podzim a zimu sem přilétají silně ohrožení motáci piliši, v letošním roce lze očekávat i silně ohrožené kalouse pustovky a další.

U predátorů platí, že se soustřeďují v místech vysoké koncentrace kořisti a větší množství po povrchu se pohybujících přiotrávených hrabošů by predátory přitahovalo. Dravci jsou značně mobilní a nové zdroje potravy dokáží rychle vyhledat. Jednotliví ptáci se mohou přesouvat, v závislosti na dostupnosti potravy a dalších faktorech (postup polních prací, počasí), o kilometry či desítky kilometrů denně. Proto z pohledu ochrany ptáků nemá smysl vyjadřovat se konkrétně k jednotlivým půdním blokům. Obecně lze konstatovat, že tam, kde jsou přítomni hraboši ve vysoké početnosti (a kam jsou tedy soustředěny záměry hospodařících subjektů o aplikaci rodenticidů), se stahují i jejich predátoři, z toho ve velkém podílu jedinci zvláště chráněných druhů. Naopak tam, kde predátoři nejsou (a případná aplikace by tedy byla z pohledu ochrany přírody relativně bezproblémová), hraboši ve vysokých počtech nejsou. Některé z dotčených druhů jsou striktně tažné a během několika týdnů naše území opustí (čáp bílý, moták lužní, ťuhýk obecný), u jiných odletí velká většina populace a zůstanou jen jednotliví ptáci (luňák hnědý, moták pochop), většina jmenovaných druhů se však u nás vyskytuje celoročně.

Přirození predátoři by měly být součástí biologické ochrany polních kultur a jejich maximální ochrana by měla být i zájmem hospodařících zemědělců.

Používání Stutoxu II na hubení hraboše je účelné pouze u populací s nízkou až střední početností, v období gradace je to již zbytečné, neboť toto období je krátké a v důsledku různých vnitropopulačních i vnějších příčin se taková populace zhroutí a zůstane jen minimum přeživších jedinců.

Žádost pro udělení výjimky je zdůvodněna zájmem prevence závažných škod a ke zmírnění již vzniklých významných škod na porostech řepky ozimé. Správní orgán se domnívá, že velkoplošné pěstování řepky nepředstavuje veřejný zájem převažující nad zájmem ochrany přírody. Existují způsoby zemědělského hospodaření (např. ekologické zemědělství), které aplikaci jedů k hospodaření nepotřebují. Zemědělské hospodaření vyžadující nadměrné užívání chemických látek není vhodné podporovat, neboť vznikají nepřiměřené zátěže životního prostředí. Jako prevence proti přemnožování hrabošů by měl být kladen důraz na provádění hluboké orby po sklizni obilnin a řepky, která může hraboše likvidovat lépe než uvedený přípravek. Hlubokou orbou se likviduje celý systém nor s hnízdy a zásobárnami a predátoři mají při hluboké orbě k živým jedincům lepší přístup. Závažným problémem, který k přemnožování hrabošů přispívá, je příliš velká rozloha půdních bloků, nízká struktura plodin a nedostatek vegetačních prvků v krajině.

Podklady pro rozhodnutí tvoří žádost, popis záměru, místní šetření, nálezová databáze orgánu ochrany přírody a stanovisko Regionálního pracoviště Správu CHKO Žďárské vrchy. Podkladem pro rozhodnutí jsou i skutečnosti obecně známé. Za skutečnosti obecně známé považuje OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina mj. takové poznatky, které jsou abstrahované (zpravidla odbornou literaturou) z většího počtu obdobných případů a je tedy možné s velmi vysokou mírou pravděpodobnosti je předpokládat i u obdobného případu jedinečného. Dále má OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina za skutečnosti obecně známé ty, které se sice týkají jedinečného jevu, ale byly už dříve (tj. nezávisle na vedeném řízení) popsány a tento popis je veřejně přístupný.

Po zvážení záměru a všech dostupných informací správní orgán dospěl k závěru, že činnost ovlivní dosažení či udržení příznivého stavu předmětných zvláště chráněných druhů z hlediska jejich ochrany. Z výše uvedených důvodů tedy správní orgán rozhodl, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení o odvolání

Proti výroku tohoto rozhodnutí mohou podle § 81 správního řádu účastníci řízení do 15-ti dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí (dle § 40 odst. 1 písm a) správního řádu se lhůta počítá ode dne následujícího po dni doručení) podat odvolání k Ministerstvu životního prostředí a to podáním u Krajského úřadu Kraje Vysočina, odboru životního prostředí. Případné odvolání musí mít náležitosti uvedené v § 82 odst. 2 správního řádu.

V Jihlavě dne: 31. 10. 2019

Ing. Barbora Švíková
úředník odboru životního prostředí a zemědělství

Rozdělovník

Účastníci řízení (datovou schránkou):

1. Agrochema družstvo, IČO: 00140368, Studenec 195, 675 02 Studenec
2. Městys Dalešice, IČO: 00289264, Dalešice 87, 67554 Dalešice
3. Obec Hartvíkovice, IČO: 00289337, Hartvíkovice 31, 67576 Hartvíkovice
4. Obec Koněšín, IČO: 00377732, Koněšín 145, 67502 Koněšín
5. Obec Okarec, IČO: 00378283, Okarec 35, 67502 Okarec
6. Obec Sedlec, IČO: 00378585, Sedlec 96, 67571 Sedlec
7. Obec Stropešín, IČO: 44065507, Stropešín 3, 67555 Stropešín
8. Obec Studenec, IČO: 00290513, Studenec 160, 67502 Studenec
9. Obec Třebenice, IČO: 00545627, Třebenice 58, 67552 Třebenice
10. Obec Třesov, IČO: 00599166, Třesov 6, 67502 Třesov
11. Obec Valeč, IČO: 00290637, Valeč 109, 67553 Valeč
12. Obec Vícenice u Náměště nad Oslavou, IČO: 00599174, Vícenice u Náměště nad Oslavou 125, 67571 Vícenice u Náměště nad Oslavou